

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS
ĮSTATYMO NR. VIII- 1591 2, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 23, 24, 27-1 IR 29 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO
KODEKSO 51, 106 IR 322 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
(toliau kartu - Projektai)
(TAP-19-2145; TAIS NR. 19-12803(2))**

2020-01-06 Nr.
Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija

Projektų tikslas: Patikslinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos (toliau - VGTP) teisinį reguliavimą siekiant užtikrinti, kad ši pagalba būtų skiriama tiems, kam ji yra būtiniausia.

Dabartinė situacija: VGTP apimtys nuolat didėja – VGTP tarnybos duomenimis, iki 2019 m. rugsėjo 16 d. būtinąjo gynėjo (įgaliotojo atstovo) dalyvavimas buvo užtikrintas 24 873 atvejų – t.y. iš esmės tiek, kiek anksčiau per visus metus (2017 m. per metus – 24 295, 2018 m. – 24 944). Jeigu tokia tendencija išliks iki metų pabaigos, 2019 m. VGTP bus suteikta daugiau kaip 30 000 atvejų (vadinasi įvertinant tai, kad (2018 m. duomenimis) vidutinė vienos antrinės teisinės pagalbos bylos kaina buvo 123,5 Eur, tai kainuos valstybei daugiau nei 3,7 mln. eurų).

Projektų esmė: VGTP paskirtis yra užtikrinti teisinės paslaugas asmenims, kuriems tokia pagalba yra būtiniausia ir, kurie dėl savo sunkios materialinės padėties ar kitų išskirtinių aplinkybių negali tinkamai apginti savo pažeistų ar ginčijamų teisių ir įstatymų saugomų interesų.

VGTP įstatymo projektu siūloma:

1. Išplėsti pirminės teisinės pagalbos turinį, numatant, kad prašymą dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, sutartį dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių, taip pat pareiškimą dėl teismo įsakymo išdavimo, prašymą dėl teismo leidimo parduoti ar įkeisti nekilnojamąjį turtą išdavimo ir prašymą dėl teismo leidimo priimti palikimą išdavimo rengia pirminės teisinės pagalbos specialistai (siekiant, kad asmenims nereikėtų kreiptis dėl antrinės teisinės pagalbos suteikimo paminėtų dokumentų parengimui).
2. Papildyti antrinės teisinės pagalbos neteikimo pagrindus, numatant, kad antrinė teisinė pagalba neteikiama fizinio asmens bankroto byloje.
3. Nustatyti, kad sprendžiant dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo asmenims būtų atsižvelgiama į jų šeimos turtą, o ne tik į paties asmens turtą, kaip galiojančiame įstatyme.
4. Nustatyti didesnę asmens apmokamą antrinės teisinės pagalbos išlaidų dalį (70 ir 85 proc. atitinkamai pirmojo ir antrojo turto ir pajamų lygio teisinei pagalbai gauti atvejais), kai antrinė teisinė pagalba jau yra teikiama daugiau nei vienoje byloje (dabar – atitinkamai 50 ir 75 proc.)

BPK projektu siūloma:

1. Numatyti gynėjo skyrimą nemokantiems proceso kalbos asmenims, numatant tokią teisę tik užsieniečiams (šiuo metu ši teisė numatyta visiems kalbos nemokantiems asmenims).
2. Patikslinti gynėjo skyrimą laikinai sulaikytam asmeniui, numatant, kad gynėjas šiais atvejais skiriamas tik tuomet, kai su asmeniu atliekami būtinieji proceso veiksmai, o ne vien dėl to, kad jis sulaikytas (pvz. tik siekiama nustatyti asmens tapatybę).

4. Privalomą gynėjo dalyvavimą apeliaciniame procese numatyti tik tais atvejais, kai apeliacinis skundas paduotas nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta ar asmens, kuriam paskirtos ar nepaskirtos priverčiamosios medicinos priemonės, padėtį bloginančiais pagrindais bei bendraisiais pagrindais.

5. Įtvirtinti nuostatą, kad teismas, atsižvelgdamas į kaltinamojo turtinę padėtį, iš pripažinto kaltu asmens išieško valstybės patirtas išlaidas būtinajam gynėjui užtikrinti.

Projektai bus įgyvendinami iš Teisingumo ministerijai, kaip asignavimų valdytojai, patvirtintų valstybės biudžeto lėšų. Projektais tikimasi apie 3 000 sumažinti antrinės teisinės pagalbos atvejų skaičių. Tai **leis sutaupyti apie 370 tūkst. Eur.**

Derinimas: Projektai teikti derinti Finansų ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Generalinei prokuratūrai, Nacionalinei teismų administracijai, Lietuvos advokatūrai, Teisėjų tarybai ir Tarnybai. Finansų ministerija, Vidaus reikalų ministerija pastabų neturėjo. Kitų institucijų pastabos, į kurias atsižvelgta iš dalies ar neatsižvelgta, įvertintos derinimo pažymoje.

Teisingumo ministerija 2019 m. rugsėjo – lapkričio mėn. **vykdė viešąsias konsultacijas**, kurių metu buvo siekiama išsiaiškinti šioje srityje dalyvaujančių subjektų nuomonę dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemos patogesnio prieinamumo, ekonomiškai pagrįstos ir kokybiškos teisinės pagalbos teikimo.

Taip pat dėl Projektuose numatytų teisinio reguliavimo priemonių buvo diskutuojama Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos koordinavimo taryboje, sprendžiant valstybės garantuojamos teisinės pagalbos efektyvinimo problemas.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektai neprieštarauja Septynioliktosios Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Atkreiptinas dėmesys, kad siūlomu BPK 51 str. 1 d. 3 p. pakeitimu siūloma nustatyti, kad gynėjo dalyvavimas yra būtinas nagrinėjant nemokančių proceso kalbos užsieniečių bylas (šiuo metu tai taikoma visiems kalbos nemokantiems asmenims). Abejones dėl šio pakeitimo yra pateikusių Generalinė prokuratūra, Teisėjų taryba bei Lietuvos advokatūra. Rengėjai derinimo pažymoje pateikia argumentus, kad toks siūlomas teisinis reguliavimas yra siejamas ne tiek su kalbos mokėjimu, kiek su asmens patekimu į svetimą baudžiamąją sistemą, kas gali apsunkinti jo galimybę savarankiškai pasirinkti tinkama gynyba.

Siūloma nuostata kelia abejones dėl jos galimo prieštaravimo konstituciniam asmenų lygybės prieš įstatymą principui, įvertinant tai, kad:

1. Siūloma įstatyme įtvirtinti nelygiateisę piliečių bei užsieniečių padėtį;
2. Gynėjo dalyvavimas būtų būtinas ne visų užsieniečių bylų atveju – ji būtų nebūtina kalbą mokančių užsieniečių atveju (net jei jie pvz. šalyje lankosi pirmą kartą).

Siūlome rengėjams atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2020 m. sausio 3 d. išvadoje Nr. NV-11 pateiktas pastabas projektams.

Projektą siūlome svarstyti **Tarpinstituciniame pasitarime.**

Patarėjas

Audrius Kasinskas